

MAI FINN KÖLTŐK

A VERSVÁLOGATÁS ELÉ

Ismét néhány finn költőt szeretnék bemutatni, főleg olyanokat, akik ezidáig méltatlanul keveset szerepeltek antológiáink, folyóirataink lapjain. Ezek a költők részben a két nagy generáció, az ötvenes és a hatvanas évek költői nemzedékének képviselői (Nummi, Holappa, Saastamoinen, illetve Rekola, Kirstinä, Nieminen), részben fiatal, még épp csak megszólalt, de máris tehetségesnek látszó lírikusok (Westerberg, Rasa, Melleri).

Az itt közölt versek többsége az elmúlt néhány év versterméséből való. Az idősebbek is új verseikkel szerepelnek: *Lassi Nummi* (sz. 1928) legtöbbször nemzedéktársától eltérően erősen megújult s úgy tetszik, legutóbbi két kötetében (*Lähdössä tänään* — Ma, indulóban, 1977 és *Heti, melkein heti* — Mindjárt, majdnem mindjárt, 1980) költői pályájának új csúcsteljesítményeihez érkezett. Új verseit a korai kötetek legjobb darabjainak monumentalitásával kell mérnünk, s ezek Nummit a mai finn líra legjelentékenyebb alkotói közé emelik. Ugyanígy *Pentti Holappát* (sz. 1927), aki kerek húszesztendei hallgatás után adott ki két igen egyéni hangvételű prózaverskötetet (*Viisikymmentä* — Ötven, 1979 és *Pitkiä sanoja* — Hosszú szavak, 1980). Holappa „hosszú szavaira”, melyekben a költő a politika, a szerelem és az öregedés problémái mellett főleg a világ elembertelenedésének szorongásos vízióival viaskodik, *Tyynne Saastamoinen* (sz. 1924) színes mediterrán képvilága felel. Saastamoinen régóta él Franciaországban s líráján mély nyomot hagytak a dél-francia tájak gyakran a nagy impresszionisták képeit idéző színorgiái. *Pertti Nieminen* (sz. 1929) a modern költői fabula mestere, aki a technika okozta szorongásainknak költői mese formájában adott hangot, újabban szintén a prózavershez közelít, szerelem és gyermek problémakörét boncolva. Magyarországon méltatlanul kevéssé ismerik *Mirkka Rekola* (sz. 1931) költészetét, mely pedig feszes (igaz, nehezen megközelíthető) soraiiban a mostoha (és kicsit zord) északi természet, a komor (és kicsit fájdalmas) emberi kapcsolatok megszólaltatója. *Vainö Kirstinä* (sz. 1936) nevét elsősorban a kísérletező versek, a dadaista, lettrista, imagista ujjgyakorlatok tették ismertté az olvasóközönség előtt. Kirstinä ennél jóval több, kísérletező lírája is bizonyítja állandó megújulási, alakváltoztatási képességét. Ő az, aki a legnagyobb érdeklődést mutatja a tudatos költészet iránt, versei gyakran egy meg nem írt verselméleti példatár darabjai. A papköltő *Niilo Rauhala* (sz. 1936) érthetően elsősorban a humánus, a természetben élő magányos ember érzéseinek a krónikása.

A fiatal finn lírát válogatásunkban négy költő képviseli. Közülük *Jarkko Laine* (sz. 1947) nem szorul bemutatásra, versei számtalan antológiában és folyóiratban szerepeltek már. *Risto Rasa* (sz. 1954) a miniatűr vers nagymestere, néhány sorban képes szédítő távlatokat, sorsokat, egész novellákat kibontani. *Caj Westerberg* (sz. 1946) inkább a félbeszakadt kiáltások, a világ ellehetetlenülésének a költője, aki azonban olykor a család, a gyerekek világáról rajzol meleg és bensőséges enteriőröket verseiben. *Arto Melleri* (sz. 1956) mindössze három verseskötetet publikált eddig, ezek azonban eredeti látásmódról, nagy nyelvi erőről tanúskodnak. Legutóbbi (*Ilmalaiva „Italia”* — Az „Italia” léghajó, 1980) köteté kétségtelenül a legjobb verseskötet, amely Finnországban fiatal költőtől az elmúlt évtizedben megjelent.

A finn líra — sokszor megállapítottuk már — nagy összegzésekre, ódákra, himnuszokra ritkán vállalkozik. Hangja az erdő hangja inkább, fanyar és tárgyilagos, őszinte és keresetlen, amilyen maga a táj és a benne élő emberek természete. Nagy gesztusokkal ezekben a versekben nem találkozunk. Még akkor sem, ha egyébként komoly emberi gondokról, szenvedélyekről vagy ijesztő szorongásokról tudósítanak. Ám ha szemünket, fülünket rá tudjuk hangolni erre a lefojtott, koturnus nélküli,

északi versvilágra, könnyen megérthetjük, sőt magunkévá tehetjük azt, amit ezek a költők modern eszközeikkel megvallanak: az élet, az emberi lehetőségek végességét, távlatainkat és korlátainkat. Kevés költészetben érzem ennyire őszintének és igaznak, ennyire kevésbé mesterkéltnek és ünnepélyeskedőnek a költői nyelvet, mint a finnben. Olyan, amilyenek Caj Westerberg képzei: „*A vers legyen égővörös kendő, / sebezze föl az élők szemét, / takarja le a holtakat.*”

JÁVORSZKY BÉLA

LASSI NUMMI

Istennő-töredék

(A MEZOPOTÁMIAI MŰVÉSZET KIALLÍTÁSÁN)

*Pihensz
végtelen
nyugalomban,*

*töredezett istennő.
Minden égtájról emlékszem rád,
holdfényes pillantásodra a pálmaligetben,
háromezer éves szemedre, messziről
ifjúságomból,*

*emlékszem a hajra, amikor vége lett a háborúnak,
szél jött a tenger felől,
a jövő még sehol, csak a beszűkült napok,
a kényszerek, a csapdák,
de, istennő, a kortalan szabadság akkor rólad sugárzott szét,*

*emlékszem a csípőre, a comb egy-egy részletére,
az árnyékokra, a nyárközép melegére, melyben minden történet
összefut:
múlt és jövő és ez a mostani pillanat is, készen arra,
hogy az öntözőcsatornák érrendszerébe beleömljön
és kiszöldüljön gyorsan a gabona, kalászt hozzon
és dombok emelkedjenek pompás városok alá és romok alá,
hogy a nagy szélvészeken is áthullámozhassanak jövőendő napokba.*

*Istennő vagy,
töredezett,
tudatom repedezett tükrében
teljesebb már nem leszel soha
és még csak a nevedet se tudom:
Senki-lény? Istár? Szépség?
Vagy a valóságot megtestesítő jelenés? Igazság-Mag?*